

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ПОЛІЦІЄЮ ЗА ОБІГОМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ганжа О. О., Пархоменко Ю. О.

ВСТУП

Введення воєнного стану в Україні ставить нові виклики перед Україною, які за 30-річну історію існування сучасної незалежної України виникають вперше і зумовлюють застосування критичних (не властивих нормальному розвитку держави) норм, реалізація яких може через обмеження певних прав громадян забезпечити належну обороноздатність країни, створити можливості для відсічі збройної агресії та забезпечити конституційні права громадян, зокрема в тому числі на захист їх права власності¹. Починаючи з 2014 року з моменту порушення територіальної цілісності України шляхом збройного вторгнення росії і до сьогодні і навіть після завершення війни нагальним є і буде залишатись питання обігу вогнепальної зброї та забезпечення належного контролю за її зберіганням, перевезенням та використанням. Напередодні початку повномасштабного військового вторгнення на територію України Верховною Радою України було прийнято за основу проект Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю», метою якого є посилення дотримання режиму законності в питаннях визначення правового режиму власності на зброю, закріплення основних прав та обов'язків громадян і юридичних осіб щодо виробництва, набуття, володіння, розпорядження та використання зброї і боєприпасів, врегулювання інших суспільних відносин, що безпосередньо з цим пов'язані². В той же час слід зауважити, що Комітет Верховної Ради з питань діяльності правоохоронних органів підтримав пропозицію МВС, якою відтерміновується на 5 років після припинення або скасування воєнного стану, набрання чинності положеннями Закону, які стосуються права на отримання громадянами зброї категорії С (короткоствольної зброї).

¹ Про введення воєнного стану у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

² Про право на цивільну вогнепальну зброю: Проект закону України № 5708 від 25.06.202. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/219896>.

Однак впродовж трьох років протидії збройній агресії виникла необхідність законодавчого урегулювання питань обігу зброї та контролю за цим поліції, відтак 20 серпня 2024 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» щодо вдосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю» яким урегульовано загальні засади порядку отримання, декларування та поводження громадян зі знайденою вогнепальною зброєю.

Спрощення порядку отримання дозволу на зберігання та використання знайденої вогнепальної зброї в умовах воєнного стану з одного боку є формою (способом, засобом) зміцнення обороноздатності країни з іншого має підвищити рівень контролю Національною поліцією за обігом такої зброї, покращити взаємодію Національної поліції та Військової служби правопорядку Збройних сил України, а в перспективі можливо і з військовою поліцією (у разі її створення) з метою недопущення безконтрольного обігу такої зброї.

У зв'язку з цим *завданнями дослідження* в межах даної статті є: визначення правових засад здійснення контролю поліцією за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану; з'ясування особливостей контролю поліцією за декларуванням громадянами знайденої вогнепальної зброї в умовах воєнного стану; з'ясування особливостей контролю поліцією правил носіння, зберігання та перевезення вогнепальної зброї і боєприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії.

Стан дослідження проблематики статті. В адміністративному праві дослідженню проблематики забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї в тому числі який здійснюється силами та засобами Національної поліції приділялась увага в роботах Бокій О.М., Чепіжко А.А., Дулгера В.В., Миронюка Р.В., Діденко С.В., Кузнецова В., Сийпловіч М. Джафарової О. В., Дунаєва Т. Є. та ін.³

³ Бокій О. М. Адміністративно-правовий режим обігу зброї в Україні : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київський національний університету внутрішніх справ. Київ, 2010. 21 с. ; Чепіжко А. А. Адміністративні послуги МВС у сфері ліцензування об'єктів дозвільної системи : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2023. 304 с. 7 ; Дулгер В. В. Особливості правового регулювання обігу зброї в умовах дії надзвичайних адміністративно-правових режимів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 3. С. 140–144 ; Миронюк Р. В. Особливості здійснення контролю поліцією за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану. *Юридичний бюлетень*. 2022. Випуск 26. С. 158–166 ; Діденко С. В. Зміст адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Випуск 1–2. С. 9–14 ; Кузнецов В., Сийпловіч М. Правові аспекти легалізації обігу та застосування цивільними особами вогнепальної зброї для відсічі збройної агресії Російської Федерації. *Krakowskie Studia Malopolskie*. 2022. № 3(35). С. 102–121. Джафарова О. В., Дунаєва Т. Є. Запобігання незаконному обігу вогнепальної зброї

В той же час висвітлення окремих форм контролю за обігом вогнепальної зброї підрозділами Національної поліції в умовах воєнного стану здійснювалось фрагментарно, що й зумовлює необхідність системного їх дослідження.

Матеріали та методи дослідження. Виходячи з окресленого предмета дослідження, нами було обрано комплексний підхід до застосування методів наукового пошуку. Методологічну основу дослідження складає діалектичний метод, застосування якого дозволило всебічно розкрити природу «контролю за обігом вогнепальної зброї підрозділами Національної поліції» як організаційну форму реалізації права громадян на носіння, зберігання та використання цивільної вогнепальної зброї для захисту життя та потреб оборони країни, а також простежити генезу цього явища. Формально-юридичний метод використовувався для встановлення змісту контролю за обігом вогнепальної зброї підрозділами Національної поліції в умовах воєнного стану. Застосування формально-логічного методу стало підґрунтям для виявлення недоліків у національному правовому регулюванні, та пошуку шляхів їх подолання.

1. Правові засади здійснення контролю поліцією за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану

Основним інструментарієм діяльності даних підрозділів у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї є Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затверджена Наказом МВС України 21.08.98 № 622⁴. Цією інструкцією нормативно урегульовані такі форми контролю за обігом вогнепальної зброї, які здійснюють підрозділи дозвільної системи НП: 1) видача дозволів на придбання, зберігання, перевезення і використання

в умовах повномасштабної агресії РФ проти України. *Наукові перспективи*. 2023. № 11(41). С. 848–857. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-848-857](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-848-857)

⁴ Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України 21.08.98 № 622. *Офіційний вісник України*. Офіційне видання від 05.11.1998 р., № 42. Стор. 107. Ст. 1574.

вогнепальної зброї, бойових припасів до неї; 2) надання дозволів на відкриття і функціонування об'єктів дозвільної системи; 3) обстеження таких об'єктів, погодження укладення трудових договорів на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням і використанням спеціально визначених предметів і матеріалів; 4) проведення профілактичних заходів щодо попередження та припинення порушень правил дозвільної системи; 5) притягнення осіб до відповідальності в порядку, встановленому законом за вчинення правопорушень, пов'язаних з обігом вогнепальної зброї. Розділом 3 «Контроль за об'єктами дозвільної системи» цього положення визначено алгоритм дій підрозділів НП у сфері здійснення контролю за обігом вогнепальної зброї.

Однак продовження воєнного стану зумовлює необхідність внесення змін до нормативно-правових актів щодо обігу зброї. Зокрема 1 березня 2022 року було прийнято наказ МВС №170 який спростив порядок надання дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану⁵. Слід відмітити, що цей порядок стосується лише мисливської зброї, «травматична зброя» в ньому не підпадає під сферу спрощеного порядку видачі.

Однак більш резонансним є Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» щодо вдосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю, в якому визначено особливий порядок поводження зі знайденою зброєю в умовах воєнного стану, який був прийнятий 20 серпня 2024 року⁶. Даний Закон викликав певне занепокоєння і в суспільства і в поліції щодо можливого незаконного використання такої зброї. Та все ж цей Закон набув чинності тому поліція має підвищити рівень готовності щодо контролю за порядком використання знайденої вогнепальної зброї.

2. Особливості контролю поліцією за декларуванням громадянами знайденої вогнепальної зброї в умовах воєнного стану

Законом визначено, що цивільна особа, яка знайшла вогнепальну зброю, її основні частини або боєприпаси до неї, зобов'язана негайно

⁵ Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану: Наказ МВС від 01.03.2022 р. № 170. *Офіційний вісник України*. Офіційне видання від 02.03.2022 р. Стор. 5. Ст. 953.

⁶ Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» щодо вдосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю: Закон України від 20 серпня 2024 року № 3899-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3899-20#Text>

повідомити Національну поліцію України про такий факт за телефонним номером екстреної служби 102 або єдиним телефонним номером 112 та впродовж 24 годин передати їх до органів Національної поліції України в будь-який зручний спосіб для подальшої здачі чи декларування або вказати на їх місцезнаходження для подальшого вилучення.

Знайдена вогнепальна зброя і боєприпаси до неї можуть бути задекларовані цивільною особою, яка знайшла вогнепальну зброю і боєприпаси до неї, у разі, якщо така особа виявила бажання залишити знайдені вогнепальну зброю і боєприпаси до неї на період дії воєнного стану.

Вогнепальна зброя і боєприпаси до неї, що були знайдені цивільними особами та задекларовані відповідно до положень цього Закону, можуть застосовуватися цивільними особами для відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації або інших держав.

Декларуванню згідно із цим Законом не підлягає: 1) нарізна вогнепальна зброя калібру від 12,7 мм та більше і боєприпаси до неї; 2) гладкоствольна вогнепальна зброя калібру більше 23 мм і боєприпаси до неї; 3) кулемети, гранатомети, міномети, вогнемети, переносні зенітно-ракетні комплекси, ствольні артилерійські системи і боєприпаси до них та інша зброя і боєприпаси, що не можуть перебувати у власності цивільних осіб; 4) вогнепальна зброя і боєприпаси до неї, що є засобом або знаряддям вчиненого кримінального правопорушення; 5) вогнепальна зброя із видаленням чи незаконно зміненим маркуванням; 6) вогнепальна зброя і боєприпаси до неї, закріплені за військовослужбовцями Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Управління державної охорони України, особами начальницького складу Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України, особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України, Державного бюро розслідувань, поліцейськими, співробітниками Служби судової охорони, працівниками інших правоохоронних органів та відомчої воєнізованої охорони; 7) боєприпаси окремо від вогнепальної зброї.

Вогнепальна зброя і боєприпаси до неї, що не підлягають декларуванню, вилучаються в установленому порядку органами Національної поліції України. Задекларована вогнепальна зброя і боєпри-

паси до неї перебувають у володінні та користуванні цивільних осіб протягом дії воєнного стану.

Декларування цивільними особами отриманої вогнепальної зброї, відомості про яку відсутні в реєстрах і базах (банках) даних Міністерства внутрішніх справ України, і боєприпасів до неї не тягне за собою набуття права власності на них.

Порядок декларування вогнепальної зброї і боєприпасів до неї затверджений наказом МВС від 18.11.2024 № 768 (далі – Порядок декларування)⁷, який визначає механізм декларування громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України (далі – цивільні особи), отриманої, знайденої ними під час дії воєнного стану вогнепальної зброї. Цей Порядок визначає механізм декларування громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України (далі – цивільні особи), отриманої, знайденої ними під час дії воєнного стану вогнепальної зброї з нарізним стволом калібру до 12,7 мм, гладкоствольної зброї калібру до 23 мм (далі – вогнепальна зброя) і боєприпасів до неї (далі – боєприпаси) в територіальних органах Національної поліції України та їх територіальних (відокремлених) підрозділах (далі – органи (підрозділи) поліції), якщо така особа виявила бажання залишити знайдені вогнепальну зброю і боєприпаси до неї на період дії воєнного стану. Цивільна особа, яка знайшла вогнепальну зброю і боєприпаси, зобов'язана негайно повідомити про такий факт за телефонним номером екстреної служби 102 або єдиним телефонним номером 112 та впродовж 24 годин передати їх до органів (підрозділів) поліції в будь-який зручний спосіб для подальшої здачі чи декларування або вказати на їх місцезнаходження для подальшого вилучення. Вогнепальна зброя в незарядженому стані і боєприпаси перевозяться для здачі або декларування приховано від інших осіб. Розбирання вогнепальної зброї і боєприпасів та/або демонстрування її іншим особам, крім посадової особи органу (підрозділу) поліції, забороняється.

Декларування вогнепальної зброї і боєприпасів здійснюється на підставі письмової заяви цивільної особи за формою, наведеною в додатку 1 до цього Порядку (далі – заява), особисто поданої до органу (підрозділу) поліції за місцем її задекларованого / зареєстрованого місця проживання (перебування), з одночасним пред'явленням документа, що посвідчує особу, або паспортного документа іноземця

⁷ Про затвердження Порядку декларування вогнепальної зброї і боєприпасів до неї: Наказ МВС України від 18.11.2024 № 768. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1739-24#Text>

(далі – документ, що посвідчує особу) та наявних у неї вогнепальної зброї і боєприпасів.

Цей Порядок визначає механізм декларування громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України (далі – цивільні особи), отриманої, знайденої ними під час дії воєнного стану вогнепальної зброї з нарізним стволом калібру до 12,7 мм, гладкоствольної зброї калібру до 23 мм (далі – вогнепальна зброя) і боєприпасів до неї (далі – боєприпаси) в територіальних органах Національної поліції України та їх територіальних (відокремлених) підрозділах (далі – органи (підрозділи) поліції), якщо така особа виявила бажання залишити знайдені вогнепальну зброю і боєприпаси до неї на період дії воєнного стану. Цивільна особа, яка знайшла вогнепальну зброю і боєприпаси, зобов'язана негайно повідомити про такий факт за телефонним номером екстреної служби 102 або єдиним телефонним номером 112 та впродовж 24 годин передати їх до органів (підрозділів) поліції в будь-який зручний спосіб для подальшої здачі чи декларування або вказати на їх місцезнаходження для подальшого вилучення. Вогнепальна зброя в незарядженому стані і боєприпаси перевозяться для здачі або декларування приховано від інших осіб. Розбирання вогнепальної зброї і боєприпасів та/або демонстрування її іншим особам, крім посадової особи органу (підрозділу) поліції, забороняється.

Декларування вогнепальної зброї і боєприпасів здійснюється на підставі письмової заяви цивільної особи за формою, наведеною в додатку 1 до цього Порядку (далі – заява), особисто поданої до органу (підрозділу) поліції за місцем її задекларованого / зареєстрованого місця проживання (перебування), з одночасним пред'явленням документа, що посвідчує особу, або паспортного документа іноземця (далі – документ, що посвідчує особу) та наявних у неї вогнепальної зброї і боєприпасів.

До заяви додаються: 1) копія документа, що посвідчує особу; 2) витяг з реєстру територіальної громади про задеклароване/зареєстроване місце проживання (перебування); 3) одна фотокартка розміром 3,5 × 4,5 сантиметра; 4) копія документа про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків, крім фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків відповідно до закону; 5) копія документа (посвідчення), що підтверджує проходження цивільною особою військової служби, служби у правоохоронних органах, роботу в органах державної влади, які мають право на зберігання та носіння вогнепальної зброї, або іншого

документа (посвідчення), що підтверджує досвід користування вогнепальною зброєю чи належність до сил безпеки і сил оборони або участь у бойових діях (за наявності).

Цивільна особа під час подання заяви передає посадовій особі органу (підрозділу) поліції отримані, знайдені вогнепальну зброю і боєприпаси для проведення їх ідентифікації, фіксації за допомогою засобів, що мають функції фото- або відеозапису.

Відомості, що містяться в заяві, реєструються в інформаційно-комунікаційній системі «Інформаційний портал Національної поліції України» (далі – система «ПНП») відповідно до Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 08 лютого 2019 року № 100⁸, як подія про добровільну здачу вогнепальної зброї і боєприпасів з метою декларування. Заява розглядається впродовж доби з дня її подачі до органу (підрозділу) поліції.

Орган (підрозділ) поліції перевіряє цивільну особу за інформаційними ресурсами системи «ПНП» з метою встановлення наявності/відсутності обставин, що перешкоджають декларуванню вогнепальної зброї і боєприпасів, зокрема даних про: 1) систематичне (два рази чи більше) порушення цивільною особою громадського (публічного) порядку (притягнення два рази чи більше протягом року до адміністративної відповідальності за статтю 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП)⁹; 2) систематичне (два рази чи більше) порушення цивільною особою вимог Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622 [], щодо зберігання, перевезення, використання раніше придбаної зброї, пристроїв (притягнення два рази чи більше протягом року до адміністративної відповідальності за статтями 174, 190, 191, 193, 194, 195 КУпАП); 3) учинення

⁸ Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08 лютого 2019 року № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>.

⁹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 року № 8073-X. Відомості Верховної Ради України. 1984. додаток до № 51. Ст.1122.

цивільною особою домашнього насильства (притягнення протягом року до адміністративної відповідальності за статтею 173⁻² КУпАП), винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника або отримання інформації про видачу судом обмежувального припису кривднику; 4) повідомлення цивільній особі про підозру в учиненні кримінальних правопорушень, передбачених розділами I-IV, VI (лише щодо тих, які належать до особливо тяжких злочинів), IX, XII, XV, XVIII-XX Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України)¹⁰, або інформації про складення щодо цивільної особи повідомлення про підозру в учиненні цих злочинів, що не вручене через невстановлення її місцезнаходження; 5) інформацію про розшук цивільної особи в базі даних «Розшук» системи «ІПНП» проводиться негайно після прийняття заяви від цієї особи.

У разі виявлення однієї з обставин, зазначених у пункті 7 Порядку декларування, декларування вогнепальної зброї і боєприпасів не проводиться, а вогнепальна зброя і боєприпаси вилучаються органом (підрозділом) поліції у визначеному законодавством порядку.

У разі звернення із заявою цивільної особи, яка не досягла 21 річного віку, вогнепальна зброя і боєприпаси в цієї особи вилучаються, крім осіб, які є на день звернення військовослужбовцями або працюють (проходять службу) у складі сил безпеки та сил оборони.

Вогнепальна зброя, що надана цивільною особою для декларування, підлягає перевірці за інформаційними ресурсами системи «ІПНП» щодо її перебування в розшуку як викраденої, утраченої або зареєстрованої.

За наявності в системі «ІПНП» відомостей про втрату, викрадення або реєстрацію вогнепальної зброї за іншим власником її декларування не проводиться, а вогнепальна зброя і боєприпаси вилучаються органами (підрозділами) поліції.

У разі якщо стосовно вогнепальної зброї в системі «ІПНП» наявні відомості про те, що вона є засобом або знаряддям учиненого кримінального правопорушення або вогнепальною зброєю із видаленням чи незаконно зміненим маркуванням, вогнепальна зброя і боєприпаси вилучаються у встановленому законодавством порядку.

Не підлягає декларуванню та вилучається органами (підрозділами) поліції в установленому порядку нарізна вогнепальна зброя калібру від 12,7 мм та більше і боєприпаси до неї; гладкоствольна вогнепальна зброя калібру більше 23 мм і боєприпаси до неї; кулемети,

¹⁰ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (у ред. від 28.04.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 18.11.2024).

гранатомети, міномети, вогнемети, переносні зенітно-ракетні комплекси, ствольні артилерійські системи і боєприпаси до них та інша зброя і боєприпаси, що не можуть перебувати у власності цивільних осіб; вогнепальна зброя і боєприпаси до неї, що є засобом або знаряддям учиненого кримінального правопорушення; вогнепальна зброя із видаленим чи незаконно зміненим маркуванням; вогнепальна зброя і боєприпаси до неї, закріплені за військовослужбовцями Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Управління державної охорони України, особами начальницького складу Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України, особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України, Державного бюро розслідувань, поліцейськими, співробітниками Служби судової охорони, працівниками інших правоохоронних органів та відомчої воєнізованої охорони; боєприпаси окремо від вогнепальної зброї.

За результатами розгляду заяви, у разі відсутності підстав для відмови в декларуванні вогнепальної зброї і боєприпасів, цивільній особі видається талон-повідомлення, що є частиною книги талонів-повідомлень про декларування вогнепальної зброї і боєприпасів на кожну одиницю окремо за встановлено формою.

Талон-повідомлення підписується особою, яка прийняла вогнепальну зброю і боєприпаси.

Примірник талона-повідомлення про декларування вогнепальної зброї і боєприпасів зберігається разом із заявою про декларування вогнепальної зброї і боєприпасів.

Книга талонів-повідомлень про декларування вогнепальної зброї і боєприпасів з відірваними бланками талонів-повідомлень зберігається в органі (підрозділі) поліції відповідно до вимог законодавства з питань документування управлінської діяльності. Корінець талона-повідомлення залишається у книзі та є невід'ємною її частиною.

Цивільній особі, яка задекларувала вогнепальну зброю і боєприпаси підписує зобов'язання, що їй роз'ясненні вимоги щодо дотримання правил носіння, зберігання, перевезення вогнепальної зброї і боєприпасів, порядку застосування вогнепальної зброї, що визначені:

- Правилами носіння, зберігання та перевезення вогнепальної зброї і боєприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації або

інших держав, затвердженими наказом Міністерства внутрішніх справ України від 18 листопада 2024 року № 770¹¹;

– Порядком застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2022 року № 448¹².

Цивільній особі роз'яснюється зміст статей 263, 263⁻¹, 264 КК України, які передбачають кримінальну відповідальність за незаконне поводження із зброєю та боєприпасами, видалення чи зміну їх маркування або незаконне виготовлення бойових припасів, а також недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів, якщо це спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, про що зазначається в зобов'язанні.

Вогнепальна зброя і боєприпаси вважаються задекларованими з дня видачі талона-повідомлення.

Заяви разом з документами, складеними за результатами ідентифікації, фіксації вогнепальної зброї і боєприпасів за допомогою засобів, що мають функції фото- або відеозапису, упродовж десяти днів з дня реєстрації заяви передаються для подальшого їх зберігання до органу (підрозділу) поліції за місцем задекларованого зберігання вогнепальної зброї і боєприпасів, а копії матеріалів про декларування вогнепальної зброї та боєприпасів залишаються в органі (підрозділі) поліції, що здійснив декларування.

Відомості про дату і місце декларування вогнепальної зброї та боєприпасів, дані про цивільну особу, вогнепальну зброю (найменування зброї, її серійний номер, серійні номери основних частин, калібр, марка, модель, за наявності – інші комплектуючі елементи, установлені на зброї) і боєприпаси (кількість, калібр, марка за наявності) орган (підрозділ) поліції, що здійснив декларування, вносить до системи «ІПНП».

У разі встановлення в заяві або матеріалах, зібраних щодо декларування вогнепальної зброї і боєприпасів, відомостей, що свідчать про наявність ознак кримінального правопорушення, керівник

¹¹ Про затвердження Правил носіння, зберігання та перевезення вогнепальної зброї і боєприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації або інших держав: Наказ МВС від 18.11.2024 № 770. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1737-24#Text>

¹² Про затвердження Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2022 року № 448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448-2022-%D0%BF#Text>

відповідного органу (підрозділу) поліції доручає їх розгляд керівнику органу досудового розслідування для прийняття рішення про внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР).

Інформація про кримінальне правопорушення, внесена до ЄРДР, передається до чергової частини органу (підрозділу) поліції для внесення з використанням системи «ІППП» змін до єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події.

Відомості про декларування цивільною особою вогнепальної зброї і боєприпасів органом (підрозділом) поліції надсилаються до відповідних підрозділів кримінальної поліції, кримінального аналізу, стратегічних розслідувань поліції для забезпечення проведення інформаційно-аналітичної роботи та передаються шляхом електронної інформаційної взаємодії із системи «ІППП» до відповідних функціональних підсистем єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ.

Орган (підрозділ) поліції, якому надіслано на зберігання документи щодо декларування зброї упродовж десяти днів з дня їх надходження до органу (підрозділу) поліції надсилає в установленому законодавством порядку до Міністерства внутрішніх справ України лист про перевірку задекларованої вогнепальної зброї за даними єдиного державного номерного обліку вогнепальної зброї. При виявленні вогнепальної зброї, яка обліковується за іншими міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами державної влади, установами, орган (підрозділ) поліції долучає цю інформацію до документів з питань її декларування.

В свою чергу Національна поліція України в межах повноважень, визначених пунктом 21 частини першої статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», перевіряє дотримання цивільною особою вимог цього Порядку, а також спеціальних правил та порядку зберігання і використання вогнепальної зброї і боєприпасів¹³.

Задекларована вогнепальна зброя і боєприпаси підлягають вилученню органами (підрозділами) поліції у встановленому законодавством порядку в разі надходження інформації про: 1) недієздатність цивільної особи або дієздатність якої обмежена за рішенням суду, що набрало законної сили; 2) систематичне (два рази чи більше) порушення цивільною особою громадського (публічного) порядку (притягнення два рази чи більше протягом року до адміністративної

¹³ Про Національну поліцію: Закон України № 580 від 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

відповідальності за статтею 173 КУпАП); 3) систематичне порушення цивільною особою вимог щодо зберігання, перевезення, використання раніше придбаної зброї, пристроїв, визначених Інструкцією (притягнення два рази чи більше протягом року до адміністративної відповідальності за статтями 174, 190, 191, 193, 194, 195 КУпАП); 4) учинення цивільною особою домашнього насильства (притягнення протягом року до адміністративної відповідальності за статтею 173² КУпАП), винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника або отримання інформації про видачу судом обмежувального припису кривднику; 5) наявність інформації щодо повідомлення цивільній особі про підозру в учиненні кримінальних правопорушень, передбачених розділами I-IV, VI (лише щодо тих, які належать до особливо тяжких злочинів), IX, XII, XV, XVIII-XX Особливої частини КК України, чи інформації про складення стосовно такої цивільної особи повідомлення про підозру, що не вручене через невстановлення її місцезнаходження за аналогічними злочинами або кримінальними правопорушеннями; 6) наявність у цивільної особи судимості за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого розділами I-IV, VI (лише щодо тих, які належать до особливо тяжких злочинів), IX, XII, XV, XVIII-XX Особливої частини КК України, яка не погашена або не знята в установленому порядку; 7) учинення цивільною особою кримінальних правопорушень із застосуванням вогнепальної зброї і боєприпасів; 8) установлення фактів застосування цивільною особою задекларованої вогнепальної зброї і боєприпасів при вчиненні кримінальних правопорушень; 9) установлення фізичної або юридичної особи, яка є власником (балансоутримувачем) знайденої та задекларованої вогнепальної зброї; 10) порушення цивільною особою Правил носіння, зберігання та перевезення вогнепальної зброї і боєприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації або інших держав, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 18 листопада 2024 року № 770.

Для вилучення задекларованої вогнепальної зброї і боєприпасів орган (підрозділ) поліції складає вмотивований висновок, що затверджується керівником органу (підрозділу) поліції. З дати затвердження цього висновку знайдені вогнепальна зброя і боєприпаси втрачають статус задекларованих цивільною особою.

У разі втрати задекларованих вогнепальної зброї і боєприпасів цивільна особа негайно повідомляє про такий факт за телефонним номером екстреної служби 102 або єдиним телефонним номером 112 та подає заяву до органу (підрозділу) поліції, який вносить інформацію про втрату вогнепальної зброї і боєприпасів до системи «ІПНП».

Задекларовані відповідно до цього Порядку вогнепальна зброя і боеприпаси здаються цивільною особою до органу (підрозділу) поліції для проведення перевірки протягом 90 днів з дня припинення чи скасування дії воєнного стану, про що їй видається квитанція про прийняті вогнепальну зброю і боеприпаси, яка є невід'ємною частиною книги квитанцій, на прийняті вогнепальну зброю і боеприпаси. Квитанція підписується особою, що прийняла вогнепальну зброю і боеприпаси.

Знайдені цивільною особою вогнепальна зброя і боеприпаси до неї за заявою, наведеною в додатку 1 до цього Порядку, може бути добровільно здана нею до органу (підрозділу) поліції без проведення її декларування відповідно до цього Порядку. Після приймання в цивільної особи вогнепальної зброї і боеприпасів їй видається квитанція. Книга з квитанціями зберігається відповідно до вимог законодавства з питань документування управлінської діяльності в органі (підрозділі) поліції.

Зберігання та облік добровільно зданої вогнепальної зброї і боеприпасів здійснюються у встановленому законодавством порядку.

Відомості про здачу цивільною особою вогнепальної зброї і боеприпасів або їх вилучення підлягають унесенню впродовж трьох днів органом (підрозділом) поліції до системи «ПНП» з дня такої здачі або вилучення вогнепальної зброї і боеприпасів.

3. Особливості контролю поліцією правил носіння, зберігання та перевезення вогнепальної зброї і боеприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії

На виконання Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» було затверджено ще Наказ МВС від 18.11.2024 № 770 «Про затвердження Правил носіння, зберігання та перевезення вогнепальної зброї і боеприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації або інших держав»¹⁴. Дані правила поширюються на цивільних осіб, які отримали, знайшли та задекларували вогнепальну зброю (далі – вогнепальна зброя) і боеприпаси до неї (далі – боеприпаси) незалежно від дати їх отримання, знаходження або декларування протягом дії воєнного стану. Цивільні особи повинні знати та дотримуватися вимог, установлених цими Правилами, щодо забезпечення безпеки під час носіння, зберігання та перевезення

¹⁴ Про затвердження Правил носіння, зберігання та перевезення вогнепальної зброї і боеприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації або інших держав: Наказ МВС від 18.11.2024 № 770. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1737-24#Text>

вогнепальної зброї і боєприпасів. Цивільна особа, яка отримала, знайшла та задекларувала вогнепальну зброю і боєприпаси, зобов'язана: 1) знати та дотримуватися порядку експлуатації вогнепальної зброї, яка перебуває в її користуванні; 2) мати чинний договір страхування відповідальності осіб, які мають у власності чи іншому законному володінні / користуванні зброю, за шкоду, яку може бути заподіяно третій особі внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї, укладений за класом страхування 13, визначеним статтею 4 Закону України «Про страхування»; 3) носити, зберігати, перевозити вогнепальну зброю і боєприпаси відповідно до цих Правил; 4) контролювати наявність вогнепальної зброї і боєприпасів та не допускати їх втрати або заволодіння іншими особами під час носіння, зберігання, перевезення або вдосконалення навичок поводження з вогнепальною зброєю (навчання); 5) здати отриману, знайдену та задекларовану вогнепальну зброю і боєприпаси до неї до територіальних органів Національної поліції України або їх територіальних (відокремлених) підрозділів (далі – органи (підрозділи) поліції) у разі: неможливості забезпечення належного зберігання вогнепальної зброї і боєприпасів; наявності обставин, які перешкоджають володінню ними або внаслідок яких може бути завдана шкода життю та здоров'ю сторонніх осіб; не пізніше 90 днів після припинення або скасування воєнного стану в Україні.

Носіння вогнепальної зброї і боєприпасів цивільними особами дозволяється в разі їх залучення до проведення заходів із відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації або інших держав або вдосконалення навичок поводження з вогнепальною зброєю, що здійснюється приховано від інших осіб, у спосіб, який унеможливує їх втрату чи заволодіння ними іншими особами, а також випадкове спричинення шкоди стороннім особам, у зручний для власника та безпечний для нього і оточуючих спосіб. Цивільні особи повинні контролювати наявність вогнепальної зброї і боєприпасів, запобігати їх втраті, заволодінні іншими особами та не залишати їх без нагляду. Перед застосуванням заходів фізичного впливу, подоланням перешкод, якщо вогнепальна зброя була оголена, необхідно увімкнути на ній запобіжник та вжити заходів, які б унеможливили втрату її та боєприпасів.

ВИСНОВКИ

В підсумку слід зазначити, що спрощення порядку отримання дозволу на зберігання та використання знайденої вогнепальної зброї в умовах воєнного стану з одного боку є формою (способом, засобом) зміцнення обороноздатності країни з іншого має підвищити рівень

контролю Національною поліцією за обігом такої зброї, покращити взаємодію Національної поліції та Військової служби правопорядку Збройних сил України, а в перспективі можливо і з військовою поліцією (у разі її створення) з метою недопущення безконтрольного обігу такої зброї.

Слід відмітити, що за п'ять місяців дії закону про декларування зброї цивільними особами, до Національної поліції звернулися 6 000 осіб, які задекларували майже 7 000 одиниць вогнепальної зброї та понад 2,5 мільйона одиниць боєприпасів. Найбільшою кількістю звернень осіб щодо декларування вогнепальної зброї та боєприпасів до неї на сьогодні відзначаються: м. Київ, Донецька, Запорізька та Харківська області. Частина громадян добровільно здає знайдену зброю, не бажаючи залишати її у себе¹⁵.

АНОТАЦІЯ

В статті розкрито особливості здійснення контролю поліцією за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану.

На виконання завдань дослідження визначено правові засади здійснення контролю поліцією за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану, з'ясовано особливості контролю поліцією за декларуванням громадянами знайденої вогнепальної зброї в умовах воєнного стану, з'ясовано особливості контролю поліцією правил носіння, зберігання та перевезення вогнепальної зброї і боєприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії.

Встановлено, що спрощення порядку отримання дозволу на зберігання та використання знайденої вогнепальної зброї в умовах воєнного стану з одного боку є формою (способом, засобом) зміцнення обороноздатності країни з іншого має підвищити рівень контролю Національною поліцією за обігом такої зброї, покращити взаємодію Національної поліції та Військової служби правопорядку Збройних сил України, а в перспективі можливо і з військовою поліцією (у разі її створення) з метою недопущення безконтрольного обігу такої зброї.

Встановлено, що за п'ять місяців дії закону про декларування зброї цивільними особами, до Національної поліції звернулися понад 6 000 осіб, які задекларували майже 7 000 одиниць вогнепальної зброї та понад 2,5 мільйона одиниць боєприпасів. Найбільшою кількістю звернень осіб щодо декларування вогнепальної зброї та боєприпасів

¹⁵ Богдан Драп'ятій. Контроль за обігом зброї – один з ключових аспектів забезпечення безпеки в Україні. URL: <https://mvs.gov.ua/news/kontrol-za-obigom-zbroyi-odnin-z-kliucovix-aspektiv-zabezpecennia-bezpeki-v-ukrayini-bogdan-drapiatii-pid-cas-ekspertnogo-obgovorennia>

до неї на сьогодні відзначаються: м. Київ, Донецька, Запорізька та Харківська області.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Національну поліцію: Закон України № 580 від 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (у ред. від 28.04.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 року № 8073-X. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

4. Про введення воєнного стану у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

5. Про право на цивільну вогнепальну зброю: Проект закону України № 5708 від 25.06.202. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/219896>

6. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України 21.08.98 № 622. *Офіційний вісник України*. Офіційне видання від 05.11.1998 р., № 42. Стор. 107. Ст. 1574.

7. Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану: Наказ МВС від 01.03.2022 р. № 170. *Офіційний вісник України*. Офіційне видання від 02.03.2022 р. Стор. 5. Ст. 953.

8. Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» щодо вдосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю: Закон України від 20 серпня 2024 року № 3899-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3899-20#Text>

9. Про затвердження Порядку декларування вогнепальної зброї і боеприпасів до неї: Наказ МВС України від 18.11.2024 № 768. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1739-24#Text>

10. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08 лютого 2019 року № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>

11. Про затвердження Правил носіння, зберігання та перевезення вогнепальної зброї і боєприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації або інших держав: Наказ МВС від 18.11.2024 № 770. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1737-24#Text>

12. Про затвердження Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2022 року № 448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448-2022-%D0%BF#Text>

13. Про затвердження Порядку проведення перевірки зданої вогнепальної зброї і боєприпасів до неї, з числа отриманої, знайденої та задекларованої, їх зберігання, обліку та утилізації, приведення у відповідність (перероблення) знайденої та задекларованої вогнепальної зброї: наказ МВС від 18.11.2024 № 769. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1738-24#Text>

14. Богдан Драп'ятий. Контроль за обігом зброї – один з ключових аспектів забезпечення безпеки в Україні. URL: <https://mvs.gov.ua/news/kontrol-za-obigom-zbroyi-odnin-z-kliucovix-aspektiv-zabezpecennia-bezpeki-v-ukrayini-bogdan-drapiatii-pid-cas-ekspertnogo-obgovorennia>

15. Бокій О. М. Адміністративно-правовий режим обігу зброї в Україні : *автореф. ... канд. юрид. наук* : 12.00.07. Київський національний університету внутрішніх справ. Київ, 2010. 21 с.

16. Чепіжко А. А. Адміністративні послуги МВС у сфері ліцензування об'єктів дозвільної системи : *дис. ... канд. юрид. наук* : 12.00.07. Дніпро, 2023. 304 с.

17. Дулгер В. В. Особливості правового регулювання обігу зброї в умовах дії надзвичайних адміністративно-правових режимів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 3. С. 140–144.

18. Миронюк Р. В. Особливості здійснення контролю поліцією за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану. *Юридичний бюлетень*. 2022. Випуск 26. С. 158–166.

19. Діденко С. В. Зміст адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Випуск 1–2. С. 9–14.

20. Кузнецов В., Сийплові М. Правові аспекти легалізації обігу та застосування цивільними особами вогнепальної зброї для відсічі збройної агресії Російської Федерації. *Krakowskie Studia Małopolskie*. 2022. № 3 (35). С. 102–121.

21. Джафарова О. В., Дунаєва Т. Є. Запобігання незаконному обігу вогнепальної зброї в умовах повномасштабної агресії РФ проти України. *Наукові перспективи*. 2023. № 11(41). С. 848–857. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-848-857](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-848-857)

Information about the authors:

Hanzha Oleksandr Oleksandrovich,

Doctor of Law,

Head of the Main Directorate of the National Police
in Dnipropetrovsk Region

20-a, Troitskaya str., Dnipro, 49101, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0006-8922-1732>

Parkhomenko Yuriy Oleksandrovych,

Head of the Main Directorate of the National Police
in Vinnytsia Region,

10, Teatralnaya str., Vinnytsia, 21050, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0002-7592-1843>